

رضا شاه ثروتمندترین «پناهنده» جهان؛ تصویری از مقاله ۷۲ سال پیش واشنگتن پست

نوشته شده به دست گاه نوشته های آلفرد در آوریل 28 ، 2013

درباره رضا شاه مطلب زیاد نوشته شده است، اما اغلب با نگاهی سیاه و سفید! اخیراً مطالب زیادی در تمجید و تملق بی حد و اندازه از او و پسرش در فضای مجازی منتشر میشود به گونه ای که به نظر میرسد با توجه به اوج ستم و فساد جمهوری اسلامی، بازماندگان رژیم سابق و نیز برخی تلویزیونهای خاص تلاش میکنند تا هرآنچه پیش از رژیم کنونی و در دوران دیکتاتوری پهلوی از سوی حکومت اتفاق افتاده بوده است را جملگی خوب و عالی نشان بدهند و محمد رضا و رضا شاه را بدون نقص و ایراد معرفی نمایند.

اگرچه رضا شاه خدمات قابل توجهی به ویژه در بعد سخت افزاری مدرنیته و حفظ یکپارچگی ایران داشته است، اما فساد شدید و سرکوب سیستماتیک مخالفان در دوران حکومت وی، غیر قابل انکار است. در این راستا تصمیم گرفته ام که چند مطلب درباره فساد و زمین خواری رضا شاه تهیه و در وبلاگ منتشر نمایم.

در این مطلب ابتدا نسخه ای از مقاله روزنامه واشنگتن پست آمریکا -مربوط به ۷۲ سال پیش (اول اکتبر ۱۹۴۱) یعنی اندک زمانی پس از فرار رضا شاه از ایران- را منتشر مینمایم که به ثروت رضا شاه اشاره دارد و سپس با اشاره به منابع موجود به بررسی موجودی حسابهای بانکی رضا شاه در تهران و سپس گستردگی زمینهای تصاحب شده توسط وی اشاره میشود.

ابتدا مقاله واشنگتن پست درباره رضا شاه که توسط دانیل دلوس (Daniel DeLuce) خبرنگار آسوشیندپرس نوشته شده است را در زیر ملاحظه مینمایید. گفتنی است که این نویسنده برنده جایزه ادبی بسیار معتبر پولیتزر (Prize Pulitzer) نیز شده است.

Abdicated Shah Believed Wealthiest of Royal Refugees

By Daniel DeLuce Associated Press Staff Writer

The Washington Post (1923-1954); Oct 1, 1941;

The Washington Post (1877-1996)

pg. 9

Abdicated Shah Believed Wealthiest of Royal Refugees

By Daniel DeLuce

Associated Press Staff Writer

Teheran, Iran.—When the rusty little British mail steamer *Bandera* departed from the desolate Iranian coast, her No. 1 passenger was the former Shah of Iran.

He could look back upon his modernistic empire broken overnight by one wrong guess, but could look forward to an exile in the New World with 'millions' of dollars to satisfy his whims—almost everything except another land to rule.

Among the royal refugees of the twentieth century, the wily Reza probably got away with the biggest personal fortune.

Estimates of his accounts in United States, English, continental European and South American banks run from 20 to 300 million dollars.

Reza, under psychological duress, signed a letter giving his possessions to the new Shah, his son who promised to donate all to the state. But the ink was scarcely dry on his scrawled signature before deputies in the Iranian Parliament declared the document was worthless if the government tried to touch his hoardings abroad.

While parliamentary sessions are demanding further investigation into allegations that he had used his power to gain wealth and that he had taken priceless crown jewels, Reza fled in limousine from Ispahan to the muggy gulf port of Bandarabbas where the steamer, conveniently called

As far as Bandarabbas the Shah is known to have been accompanied by one wife (he was married four times and the mother of the new Shah is behind), Prince Ali Reza—the next in line for the throne, and two of his half-brothers, two wives with their husbands, and 13 retainers.

He was reported to have boarded the cramped British packet.

The British Legation, one of the chief factors in deposing the former Shah, kindly arranged most of the details of his exit from the country.

The United States Legation was consulted by courtiers regarding places in North and South America the former Shah might visit. New York, Mexico City, Rio De Janeiro, Buenos Aires and Chile were among the ultimate destinations named by rumors.

The former Shah is a racehorse

fancier, stock market expert, host and mildly addicted to polo and his former intimates expect him to develop new hobbies. It occurred the time once jam-packed with running affairs of his gigantic man trust—the empire.

The commonest accusation from the former Shah's enemies has been that he had indulged in insatiable greed, but at the start of his reign, Reza, under temporary religious influence, proclaimed that it was better to be poor than rich, better to give all to God than retain

These discarded principles have been revived by the new Shah at the suggestion of the government. Courtiers say the former Shah sent his son commendation for his announced good deeds.

The new Shah thus far has given approximately six million dollars to public charities and welfare services. According to statements in Parliament, he got 32 million dollars from his father's Teheran bank accounts alone.

The former Shah, proud, sensitive, intolerant of criticism, lost his job primarily because he misjudged the British.

Twice he had beaten the British in squeeze plays over oil royalties, upping the ante last year from one to four million pounds sterling annually. When the British and Russians both put on pressure for expulsion of Germans from Iran, the former Shah let his ministers haggle, apparently believing he could play one ally against the other, as has been traditional in this buffer state between India and the Russian steppes.

Too late, Reza pleaded with neutral diplomats to tell the British "I'll do anything they ask"—the Allied armies already had their command to advance into Teheran and thus precipitated his abdication.

Hundreds of enemies of the former Shah had sworn vengeance, but he drove like a Sunday picknicker to the gulf through desert strongholds of tribes whose chiefs he had jailed or executed for brigandage. No serious attempt was made to waylay him, although occasional shots are reported to have whistled overhead.

مقاله ۷۲ سال پیش روزنامه واشنگتن پست درباره فرار رضا شاه از ایران و ثروت هنگفت او ترجمه قسمتهای اصلی مقاله:

هنگامی که کشتی کوچک انگلیسی «باندرا» خلیج خلوت ایران را ترک میکرد، مهمترین مسافرش شاه سابق ایران (رضا شاه) بود. او میتوانست به سلطنت از دست رفته خود فکر کند که یک شبه و تنها در اثر یک برداشت اشتباه از دست رفته بود و یا به آینده ای خیره شود که دوران تبعید خود را در جهان جدید و با میلیونها دلار ثروت اندوخته سپری میکند. ثروتی که با آن میتواند تقریباً به هر خواسته ای - البته به جز داشتن کشوری دیگر برای سلطنت - دست یابد.

میان خانواده های سلطنتی پناهنده شده و تبعید شده قرن بیستم، احتمالاً رضا شاه با بزرگترین سرمایه فرار کرد. برآوردها از موجودی حسابهای بانکی او در ایالات متحده آمریکا، بریتانیا، اتحادیه اروپا و بانکهای آمریکای جنوبی از رقمی بین ۲۰ تا ۳۰۰ میلیون دلار حکایت دارد.

پیش از فرار از ایران، رضا تحت فشار روانی مجبور شد که نامه ای را امضاء کند و دارایی هایش را به شاه جدید یعنی پسرش ببخشد که قول داده است همه اموال او را به حکومت برگرداند. اگرچه نمایندگان مجلس ایران اعلام کرده اند که سند امضا شده در صورتی که دولت بخواهد دارایی های رضا شاه در خارج از ایران را به ایران بازگرداند، بی اعتبار است.

هنگامی که نمایندگان جناح های مختلف در پارلمان ایران در حال مطرح کردن تقاضا برای بررسی اتهام ها درباره سوء استفاده رضا شاه از قدرت برای دستیابی به ثروت نامشروع بودند و اینکه او طلا و جواهرات سلطنتی را تصاحب کرده بوده است، رضا سوار بر یک دستگاه لیموزین از راه اصفهان به بندر شرعی عباس در جنوب ایران فرار کرده بود تا خیلی راحت و بی دغدغه سوار بر یک کشتی انگلیسی شود و از ایران خارج گردد. ... سفارت بریتانیا در ایران که یکی از اصلی ترین عوامل سقوط رضا بود، ترتیب جزییات فرار و خروج او از ایران را داده بود. ...

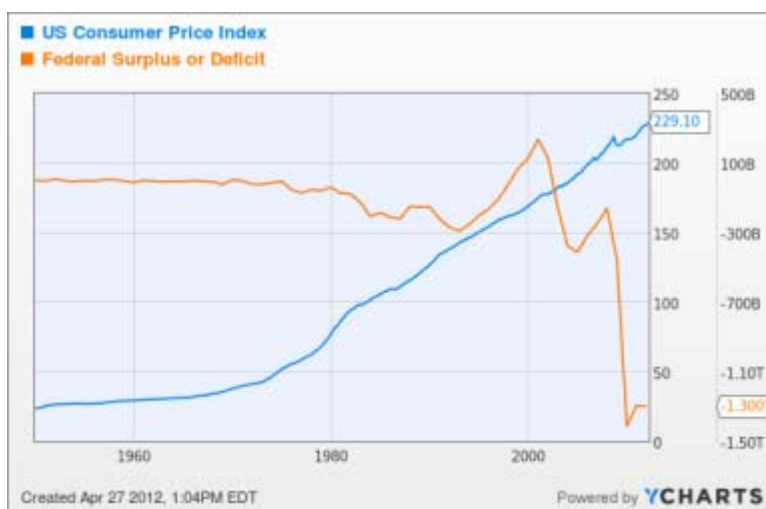
شاه سابق عاشق اسب های مسابقه، متخصص بازار سهام، میزبانی پولدار و سخاوتمند و البته اندکی معتاد به تریاک میباشد و نزدیکان سابق او انتظار دارند که خارج از ایران خیلی زود سرگرمی های جدیدی برای پرکردن اوقات فراغت خود پیدا کند. اوقات فراغتی که زمانی با اداره امور شرکت عظیم تک نفریش - یعنی امپراتوری ایران -، اشغال شده بود.

یکی از اتهام های اصلی مخالفین شاه سابق به او همواره این موضوع بوده است که او به شدت حریص و پولدوست میباشد. رضا در ابتدای سلطنتش تحت تاثیر دیدگاههای مذهبی، جلوی عموم اعلام کرد که «فقیر بودن بهتر از پولدار بودن است، بهتر است که انسان هرچه دارد به حکومت بدهد تا اینکه برای خودش نگه دارد». این اصول مغفول مانده در پی درخواست دولت، توسط شاه جدید بار دیگر مطرح شده است. شاه جدید [برای نشان دادن حسن نیت] حدود ۶ میلیون دلار از ثروت به ارث برده از پدرش را به خیریه ها بخشیده است. اگرچه طبق مدارک ارائه شده از سوی پارلمان ایران، او نزدیک به ۳۲ میلیون دلار تنها از حسابهای بانکی پدرش در تهران به ارث برده است.

شاه سابق فردی مغرور، حساس و انتقاد ناپذیر بود که شغل خود را به دلیل برداشت غلط از انگلیسی ها از دست داد. او دو مرتبه در سالهای اخیر در بازی قدرت با انگلیسی ها سرشاخ شده بود. آخرین مرتبه مربوط به یک سال پیش بود که از انگلیسی ها خواسته بود که سهم ایران از فروش نفت را از سالانه ۱ میلیون پوند به ۴ میلیون پوند افزایش دهد. مرتبه دوم زمانی بود که علیرغم فشار بریتانیایی ها و روسها به ایران برای اخراج آلمان ها از کشور، شاه سابق اجازه داد که وزرایش به چانه زنی بپردازند، ظاهراً با این خیال خام که میتواند یک متحد را علیه متحد دیگر بازی دهد و امتیاز بگیرد. اگرچه رضا شاه بالاخره متوجه اشتباه خود در محاسبه شد و به دیپلماتهای بی طرف گفت که به بریتانیا بگوید که «هرچه بخواهند انجام خواهم داد»، اما دیگر خیلی دیر شده بود زیرا متفقین به ارتش های خود دستور داده بودند که به سمت تهران حرکت کنند و در نتیجه زمینه برای کناره گیری رضا از قدرت فراهم شده بود.

در هنگام فرار، اگرچه صدها دشمن شاه سابق سوگند خورده بودند که از او انتقام خواهند گرفت اما رضا سوار بر لیموزین خیلی راحت همچون کسی که در روز تعطیل به پیک نیک رفته است، از میان بیابانهایی که حوزه نفوذ قبایلی بود که روسای آنها توسط رضا کشته شده بودند، عبور کرد و هیچ تلاش جدی برای متوقف کردن وی صورت نگرفت. [احتمالاً با هماهنگی بریتانیایی ها]

همانطور که در این مقاله آمده، ثروت رضا شاه در کل جهان بین ۲۰ تا ۳۰۰ میلیون دلار برآورد شده است. این رقم با توجه به حدوداً ۱۸ برابر شدن اندکس قیمت مصرف کننده در آمریکا در بازه زمانی سالهای ۱۹۴۰ تا ۲۰۱۲ (یعنی اینکه ارزش هر دلار ۷۰ سال پیش حدوداً ۱۸ برابر الان بوده است)، رقم بسیار بزرگی میشود. برای رسیدن به عدد واقعی در زمان حال باید آن اعداد را در عدد ۱۸ ضرب کرد.

تغییرات اندیس قیمت مصرف کننده در آمریکا (نمودار آبی رنگ) معیار مناسبی است برای نشان دادن تغییرات ارزش دلار در طول زمان. این اندیس از حدود ۱۴ در ۷۰ سال پیش به حدود ۲۵۰ در سال ۲۰۱۲ رسیده است که تغییری ۱۸ برابری را نشان میدهد. یعنی اینکه ارزش یک دلار آن زمان، معادل ۱۸ دلار امروز بوده است. همانطور که در مقاله واشنگتن پست آمده است، صرفنظر از حسابهای بانکی رضا شاه در خارج از ایران، طبق گزارش ارائه شده از سوی پارلمان ایران، **حدوداً ۳۲ میلیون دلار تنها در حسابهای بانکی رضا شاه در تهران موجود برده است.** «محمد قلی مجد» در یکی از کتابهای خود (با نام مقاومت در برابر شاه) عدد مشابهی را ذکر میکند و مینویسد در حالیکه کل درآمد غیر نفتی ایران در سال ۱۳۱۶-۱۳۱۷، حدوداً ۸۰ میلیون دلار (۱۲۵۰ میلیون ریال) بوده است، تنها در حسابهای بانکی رضا شاه در تهران ۶۰۰ میلیون ریال (۴۲ میلیون دلار) وجود داشته است! یعنی حدوداً ۵۰ درصد کل درآمد غیر نفتی ایران در حسابهای رضا شاه در تهران بوده است.

Chapter 3. Acquisition of Land and Wealth by Reza Shah

1. Arnajani and Ricks, *Middle East, Past and Present*, 2d ed. (New York: Prentice-Hall, 1986), 421.
2. Donald L. Wilber, *Riza Shah Pahlavi: The Resurrection and Reconstruction of Iran, 1877-1944* (Hicksville, N.Y.: Exposition Press, 1975), 216.
3. As reported in the daily newspaper *Etela-at* on 8 October 1936, the exchange

Notes to Pages 33-37 / 375

rate was 16.55 rials per dollar and 80.5 rials per pound sterling. It was also reported in the *Etela-at* on 10 March 1937 that the government revenue for 1937-38 was estimated to be 1,250 million rials, and government expenditure was estimated at 1,248 million rials. The shah's deposit was the equivalent of \$42 million at the then prevailing exchange rate, and it was equal to 55 percent of the entire non-oil government revenue for the year 1937-38. To obtain a current equivalent sum, the U.S. Consumer Price Index is used. The index stood at 14.1 in 1941 (1982 = 100) and 161.6 in 1998. Prices rose 11.5 times, giving \$481 million.

موجودی حساب های بانکی رضا شاه در تهران، کل درآمد غیر نفتی ایران، نرخ برابری دلار و ریال در این عکس مشاهده میشود. صفحات ۳۷۴ و ۳۷۵ کتاب «مقاومت نسبت به شاه» نوشته محمد قلی مجد - Resistance to the Mohammad Gholi Majd, the Ulama in Iran Shah: Landowners and ثروت رضا شاه تنها محدود به پول های خوابیده در بانکهای داخلی و خارجی ایران نبوده بلکه شامل زمین نیز می شده است.

«پرواند آبراهامیان» مورخ برجسته تاریخ ایران در کتاب خود با نام «تاریخ ایران مدرن»، نوشته که رضا شاه حدود یک و نیم میلیون هکتار زمین حاصلخیز به ویژه در مازندران را تصاحب کرده بوده است. به گفته این نویسنده این

زمینها بخشی از طریق مصادره مستقیم به نفع شاه و قسمتی از طریق مجبور کردن مالک به فروش به دست آمده بوده است.

رضا شاه به تکیه‌گاه‌های دوگانه خود یک شبکه گسترده مالی هم افزود، تا جایی که یک بست وزیر دربار خارج از کابینه ایجاد کرد. این سرناز ساده که از درجات پایین نظامی برآمده بود، در دوران حکومتش آن قدر متک تصاحب کرد که به ثروتمندترین فرد ایران - اگر نگوئیم خاورمیانه - تبدیل شد. براساس برآورد یکی از زندگی‌نامه‌نویسان هوادار رضا شاه، ثروت وی به هنگام مرگ سه میلیون پوند و حدود ۱/۵ میلیون هکتار زمین بوده است.^۱ بیش‌تر این زمین‌ها در منطقه اجدادی‌اش مازندران قرار داشت. وی همچنین صاحب مزارع گندم در همدان، گرگان و وزمین بود. بخشی از این املاک یا مصادره مستقیم، بخشی دیگر از طریق نقل و انتقال مشکوک اموال دولتی و بخشی دیگر از طریق آباری زمین‌های بایر، و سرانجام بخشی نیز با مجبور کردن زمین‌داران بزرگ و کوچک برای فروش زمین‌هایشان به قیمت اسمی، به دست آمده بود. یکی از قربانیان این مال‌اندوزی، سپهبد بود.

در همان اوایل سال ۱۳۱۱/۱۹۳۲، سفارت بریتانیا گزارش داد که رضا شاه «حرص فزینی نسبت به زمین دارد»، طوری که همه خانواده‌ها را

1. D. Wilber, *Reza Shah Pahlavi* (Princeton: Princeton Press, 1975), pp. 243-44.

رضا شاه تا زمان فرار از ایران بیش از ۱ و نیم میلیون هکتار زمین را صاحب شده بوده که البته اغلب در منطقه حاصلخیز مازندران قرار داشته است. صفحه ۱۳۹ کتاب «تاریخ ایران مدرن» - اثر پرواند آبراهامیان اینکه چگونه فردی بی سواد (رضا شاه تا سن ۳۰ سالگی سواد خواندن و نوشتن هم نداشته است)، از خانواده ای کشاورز، در مدت ۲۰ سال از قشو کردن و نگهداری اسبها، به چنین ثروت هنگفتی رسیده و صاحب بیش از ۱ و نیم میلیون هکتار زمین شده است، خود حکایت از فساد بسیار زیاد رضا شاه و حرص زیاد او برای مال اندوزی دارد. شکی نیست که قسمت عمده این پولها از درآمد نفتی ایران بوده است.

در مطالب بعدی مدارک و اسناد بیشتری منتشر خواهم نمود.

+++++

برچیده تبرستان از گاه نوشته های آلفرد 28-4-2013

<http://1freedomseeker.wordpress.com/2013/04/28/reza-shah/>